

MILAN
GALOVIĆ

UVOD U FILOZOFIJU ZNANOSTI I TEHNIKE

ZNANOSTI I TEHNIKA U
RAZDOBLJU NAGOVJEŠTAJA
POVIJESNOG OBRATA

DRUGO, IZMIJENJENO IZDANJE

Hrvatsko filozofsko društvo
Zagreb, 2025.

BIBLIOTEKA FILOZOFSKI ISTRAŽIVANJA

Knjiga
165

Izdavač:

Hrvatsko filozofsko društvo
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
Tel.: +385 (0)1 6111 808
Fax: +385 (0)1 6117 012
e-mail: hrfd@hrfd.hr

Izdavački savjet:

Marita Brčić Kuljiš, Bruno Ćurko, Ivo Džinić,
Igor Eterović, Anto Gavrić, Max Gottschlich,
Josip Guć, Thomas Sören Hoffmann, Luka
Janeš, Ljudevit Fran Ježić, Nevad Kahteran,
Željko Kaluđerović, Marko Kardum, Ivica
Kelam, Marcus Knaup, Denis Kos, Marko
Kos, Tomislav Krznar, Janko Lozar Mrevlje,
Ana Maskalan, Igor Mikecin, Boško Pešić,
Marija Selak Raspudić, Sandro Skansi,
Damir Smiljanić, Goran Sunajko, Matija Mato
Škerbić, Marija Todorovska, Iris Vidmar
Jovanović, Ivana Zagorac

Glavni i odgovorni urednik:

Ante Čović

Izvršna urednica:

Lidija Knorr

Za izdavača:

Ivo Džinić

Recenzenti:

Damir Velički
Tomislav Krznar

Redaktura i korektura:

Lidija Knorr

Administracija:

Mira Matijević

Design:

Zoran Pavlović

Naklada:

500 primjeraka

Kompjutorski slog, prijelom i tisak:

Grafomark, Zagreb

Ova je knjiga tiskana uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih
Republike Hrvatske.

Urednici zahvaljuju Mirjani Galović za pristanak na
objavu novoga izdanja djela *Uvod u filozofiju znanosti
i tehnike* Milana Galovića te na susretljivosti prilikom
pripreme rukopisa.

Zagreb, 2025.

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničkog
sustava Bukinet pod brojem 991005914148309366.

ISBN 978-953-164-230-9

SADRŽAJ

9	Predgovor: Od uvida u bit umjetnosti do kraja tehnike (Žarko Paić)
31	Uvod
37	I. GRANICE SUVREMENOG TEORIJSKOG PRISTUPA ZNANOSTIMA
41	I.I. Metodologija znanosti
43	I.II. Psihologija znanosti
45	I.III. Sociologija znanosti
47	I.IV. Sociologija znanja
49	I.V. Politologija znanosti
51	I.VI. Etika znanosti
55	I.VII. Povijest znanosti
57	I.VIII. Povijest filozofije znanosti
59	I.IX. Filozofija znanosti
61	II. FILOZOFIJA I ZNANOST (POVIJESNO RAZMATRANJE)
63	II.I. Uvodno određenje modernih pozitivnih znanosti
67	II.II. Znanost kao filozofija
77	II.III. Moderni filozofijski pristupi pozitivnim znanostima
89	II.IV. Scijentistički orijentirana filozofija znanosti
95	II.V. Kraj pozitivizma
97	III. ZNANOST I ISTINA
99	III.I. Pojam istine u filozofijskoj tradiciji
99	III.I.I. Tri tradicionalna pojma istine
101	III.I.II. Pitanje ontologijske istine
102	III.I.III. Teologija istine
104	III.I.IV. Povijesnofilozofijska diskusija o ontologijskoj istini
109	III.II. Pojam istine u teorijama modernih znanosti
109	III.II.I. Gnoseologijsko (epistemologijsko) razmatranje istine

- 112 III.II.II. Pokušaj s teorijom koherencije
- 113 III.II.III. Teškoće s teorijom korespondencije
- 119 III.II.IV. Napuštanje pojma istine
- 121 **III.III. Istina u znanosti**
- 121 III.III.I. Odnos istine i bitka
- 124 III.III.II. Odustajanje pozitivnih znanosti od spoznaje istine i istine u znanstvenom istraživanju
- 129 **IV. POJAM ZNANSTVENOG ISTRAŽIVANJA I METODE**
- 131 IV.I. Pojam istraživanja u modernim znanostima
- 131 IV.I.I. Novovjekovna znanstvena revolucija
- 133 IV.I.II. Temeljni nacrt istraživanja
- 136 IV.I.III. Empirijska egzaktnost istraživanja
- 138 IV.I.IV. Znanstvena činjenica
- 141 IV.I.V. Objašnjenje i zakon kao cilj istraživanja
- 143 **IV.II. Primat metode**
- 143 IV.II.I. Bit metode
- 146 IV.II.II. Matematička metoda
- 148 IV.II.III. Znanstvena metodologija
- 150 IV.II.IV. Rasprava o metodi
- 155 **V. ZNANOSTI I TEHNIKA**
- 157 **V.I. Uvodno određenje tehnike**
- 157 V.I.I. Neodređena uporaba riječi
- 161 V.I.II. Povezanost znanosti i tehnike
- 163 **V.II. Moderna filozofija tehnike (povijesno razmatranje)**
- 163 V.II.I. Karl Marx: tehnika kao opredmećena znanost (generalni intelekt društva) u automatskom sustavu mašinerije
- 165 V.II.II. Friedrich Dessauer: tehnika kao (četvrto) carstvo moći
- 166 V.II.III. Max Scheler: struktura smislenog odgovaranja znanosti, tehnike i društva
- 170 V.II.IV. Arnold Gehlen: tehnika kao nadopuna čovjekovih organa i nadomjestak za magiju
- 173 V.II.V. Hotimir Burger: tehnika i kapital
- 175 V.II.VI. Lewis Mumford: tehnika kao ozbiljenje mita o megamašini
- 179 **V.III. Četiri suvremena pristupa tehnici**
- 179 V.III.I. Naturalistički pristup
- 180 V.III.II. Metafizičko utemeljenje tehnike V. Sutlića i B. Despota

184	V.III.III. H. Schelskyjev sociologijski pristup
186	V.III.IV. M. Heideggerovo pitanje o biti tehnike
195	V.IV. Pitanje o biti tehnike ostaje otvorenim
195	V.IV.I. Pretvaranje znanstvenog znanja u tehničku (tehnologijsku) informaciju
197	V.IV.II. Tehnička bit znanosti ili znanstvena bit tehnike?
201	VI. RAZDOBLJE ZNANSTVENO-TEHNIČKIH OBRATA
203	VI.I. Kriza suvremenih znanosti i promjena paradigme
203	VI.I.I. Upitnost pojma materije
205	VI.I.II. Primjer novovjekovne znanstvene revolucije na pojmovima kauzalnosti i gibanja
208	VI.I.III. Slučajnost i kaos
213	VI.I.IV. Holistička paradigma?
217	VI.II. Napomena o ekologiji
217	VI.II.I. Nastanak i ideja ekologije
221	VI.II.II. Holistička ekologija
225	VI.II.III. Kamo vodi ekologija?
231	VI.III. Stanje i povijesni izgledi
231	VI.III.I. Zadaća filozofije u dobu znanosti i tehnike
236	VI.III.II. Razdoblje povijesnih promjena
240	VI.III.III. Povijesni rastanak s prirodom
245	VI.III.IV. Zar nas samo još neki bog može spasiti?
253	Pogovor: Filozofija tehnike u novijoj hrvatskoj filozofiji i važnost Galovićeve doprinosa (Luka Perušić)
261	Popis literature
269	Zusammenfassung
273	Kazalo imena